Euroopa Parlament
2024-2029

Kalanduskomisjon

2025/2054(INI)

24.9.2025

RAPORTI PROJEKT

ookeanidiplomaatia rolli kohta ELi kalanduse ja vesiviljeluse konkurentsivõime edendamises
(2025/2054(INI))

Kalanduskomisjon

Raportöör: Željana Zovko

SISUKORD

lk

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK 3

SELETUSKIRI 8

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

ookeanidiplomaatia rolli kohta ELi kalanduse ja vesiviljeluse konkurentsivõime edendamises

(2025/2054(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 43,

– võttes arvesse ÜRO 10. detsembri 1982. aasta mereõiguse konventsiooni,

– võttes arvesse ELi ühist kalanduspoliitikat ja selle välismõõdet,

– võttes arvesse komisjoni 5. juuni 2025. aasta teatist „Euroopa maailmamerepakt“ (COM(2025)0281) ja komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 24. juuni 2022. aasta ühisteatist „Suunavõtt kestlikule sinisele planeedile – Ühisteatis ELi ookeanide majandamise tegevuskava kohta“ (JOIN(2022)0028), milles on sätestatud neli peamist prioriteeti: tugevdada üleilmse ookeanide majandamise raamistikku, saavutada 2030. aastaks ookeanide kestlikkus, parandada meresõiduohutust ja -turvalisust ning edendada ookeaniteadust ja -teadmisi,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone ookeanide majandamise, kalanduse ja sinise majanduse kohta,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse kalanduskomisjoni raportit (A10-0000/2025),

A. arvestades, et ookeanid ja mered katavad 71 % Maa pinnast ja üle 65 % ELi territooriumist; arvestades, et EL kontrollib maailma suurimat ühist merepiirkonda, mis hõlmab 25 miljonit km² majandusvööndeid ja kus on üle 70 000 km pikkune rannajoon, ning arvestades, et 40 % ELi elanikkonnast elab merest 50 km raadiuses;

B. arvestades, et ELi kalalaevastik, mis esindab ELi kohalolekut merel ja koosneb ligikaudu 69 000 laevast, on üks kestlikumaid ja rangemalt reguleeritud kalalaevastikke maailmas, kuid seda ohustavad kahanevad kvoodid, suured tegevuskulud, koormav reguleerimine ja kõlvatu konkurents madalamate standarditega kolmandate riikide poolt;

C. arvestades, et EL impordib 70 % oma mereandidest, mis tekitab strateegilist sõltuvust, õõnestab omavarustatust ja seab sektori ebaausate tavade ohtu;

D. arvestades, et EL on 18 piirkondliku kalavarude majandamise organisatsiooni liige ning tal on juhtiv roll mitmepoolsetel läbirääkimistel kalavarude majandamist ja merekaitsetavasid käsitlevate reeglite üle ning nende rakendamises;

E. arvestades, et ookeanide hapestumine, mereprügi, elupaikade halvenemine ja

kliimamuutused ohustavad mere elurikkust, samal ajal kui ebaseaduslik, teatamata ja reguleerimata kalapüük (ETR-kalapüük) ning varilaevastikud ohustavad ELi elurikkust ja kalandust ning tekitavad ebaausat konkurentsi;

F. arvestades, et Brexit muutis ELi kalanduse juhtimise Atlandi ookeani kirdeosas keerulisemaks, mõjutades kvootide eraldamist, juurdepääsu püügipiirkondadele ja kaubanduse dünaamikat;

Ookeanidiplomaatia tugevdamine

1. rõhutab, et ELil on ainulaadne võimalus võtta üleilmses ookeanide majandamises juhtroll tänu oma merepiirkonna suurusele, majanduslikule kaalule ning õiguslikule ja regulatiivsele juhtpositsioonile; tuletab meelde, et ELil on maailma suurim majandusvöönd ja ta juba tegeleb oma mereressursside kaitsmisega tulevaste põlvkondade jaoks;

2. nõuab ookeanidiplomaatia integreerimist ELi ühisesse välis- ja julgeolekupoliitikasse, et kaitsta reeglitel põhinevat merenduskorda, tagada mereressursside säästev kasutamine, edendada ELi standardeid ning tõkestada ETR-kalapüüki ja varilaevastikke, piraatlust ning ELi kalalaevade ja taristu vastu suunatud vaenulikku või vägivaldset tegevust erimeetmete, näiteks mereväemissioonide abil;

3. väljendab heameelt Euroopa maailmamerepakti kui integreeritud strateegia üle, mis ühendab meresõidu turvalisuse, kaubanduse kaitse, keskkonnaalase vastutuse ja diplomaatia; rõhutab, et ühendades mereväeoperatsioonid, taristu kontrolli, kindlustuse ja turu stabiliseerimise meetmed, tõhustatud küberkaitse ja otsustava õigusliku jõustamise saab EL hoida kaubateid turvalise ja usaldusväärsena, tugevdades seeläbi oma usaldusväärsust ja juhtpositsiooni ülemaailmses reeglitel põhinevas korras;

4. väljendab heameelt tulevase Vahemere piirkonna uue leppe kui juhtalgatuse üle, mille eesmärk on tugevdada piirkonnas rahu, stabiilsust ja heaolu; kutsub komisjoni üles seadma tihedas koostöös Vahemere Liidu ja teiste piirkondlike organitega prioriteediks selle leppe rakendamise ning tuginema varasemate selliste algatuste kogemustele ja parimatele tavadele, et tagada konkreetne kasu rannikukogukondadele, ökosüsteemidele ja majanduslikule vastupanuvõimele kogu merepiirkonnas;

5. kutsub komisjoni üles kasutama täielikult ära tugevat ookeanidiplomaatiat kui strateegilist vahendit ühiste eesmärkide edendamiseks piirkondlike kalavarude majandamise organisatsioonide ja säästva kalapüügi partnerluslepingute kaudu, pöörates erilist tähelepanu tõeliselt võrdsete võimaluste ja ausa konkurentsi tagamisele ELi ja kolmandate riikide kalurite vahel, pidades samal ajal oluliseks, et EL säilitaks kalalaevastiku, mis saab kasutada säästva kalapüügi partnerluslepingute kohaldamisala laiendamisega avanenud uusi kalapüügivõimalusi;

6. toetab merenduse ja elutähtsa taristu turvalisust käsitlevate sätete integreerimist ELi kaubanduslepingutesse ja partnerlustesse, tagades, et meresõidu turvalisusest saab ELi strateegia „Global Gateway“ ning ELi välismajanduse ja diplomaatilise tegevuskava keskne osa;

7. võtab heakskiiduga teadmiseks komisjoni 24. juuni 2022. aasta ühisteatise ELi ookeanide majandamise tegevuskava kohta ja Euroopa maailmamerepakti hiljutise

vastuvõtmise komisjoni poolt, mida toetatakse 1 miljardi euroga, et kaitsta mere elurikkust ja tugevdada kestliku sinise majanduse arengut; väljendab heameelt Euroopa maailmamerepakti integreerimise üle ELi konkurentsivõime kompassi kui ELi pikaajalise majanduskasvu strateegilise teguri;

8. nõuab tungivalt, et EL toetaks sidusrühmi Euroopa merendustööstuse liidu loomisel, mis ühendaks kalandust, vesiviljelust, laevaehitust, strateegilisi investeeringuid ja tehnoloogiat, tunnistades samal ajal kõigi merendussektorite vastastikust sõltuvust konkurentsivõime, tööhõive, rohe- ja digipöörde ning mereressursside kestliku kasutamise seisukohast;

9. nõuab, et Euroopa välisteenistus suurendaks märkimisväärselt investeeringuid Euroopa diplomaatide koolitamisse ookeanidega seotud küsimustes, pöörates erilist tähelepanu merenduse ja ookeanide majandamise alaste eksperditeadmiste suurendamisele ELi delegatsioonides ja missioonidel kolmandatesse riikidesse, eelkõige rannikuriikides; nõuab Euroopa välisteenistuse kaasamist Euroopa maailmamerepakti strateegilise tähtsuse edendamisse;

Kalanduse ja vesiviljeluse konkurentsivõime

10. rõhutab vajadust vähendada halduskoormust ja kiirendada menetlusi projektide puhul, mis suurendavad toiduga kindlustatust; nõuab lihtsustatud juurdepääsu maismaa- ja rannikualadele Euroopa Investeerimispanga ja kohalike omavalitsustega tehtava koostöö kaudu, mis on oluline samm kestliku ja konkurentsivõimelise vesiviljelussektori säilitamiseks;

11. nõuab tungivalt, et komisjon hindaks põhjalikult struktuurseid tegureid ja suundumusi, mis mõjutavad kalanduse pikaajalist kestlikkust ja kasumlikkust;

12. nõuab sihipäraseid meetmeid, et tagada põlvkondade vahetumine ja suurendada kalandussektori kutseala atraktiivsust, investeerides nüüdisaegsetesse, turvalistesse ja digitaliseeritud kalalaevastikesse, koolitusprogrammidesse, haiguste ennetamise algatustesse ja parematesse töötingimustesse; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tugevdama sadamate ja tollikontrolli, kasutades täiel määral ära uut ELi tolliametit, kaitsma kalureid narkodiilerite ja rändajatega kaubitsejate eest ning tugevdama imporditud meretoodete jälgitavust;

13. nõuab äärepoolseimate piirkondade kalalaevastike uuendamise toetamist, et kaitsta äärepoolseimate piirkondade kalandussektori tulevikku ja aidata kaasa kestlikule kohalikule arengule; palub komisjonil tagada äärepoolseimatele piirkondadele eriline roll ELi säästva kalapüügi partnerluslepingutes naaberriikide või -piirkondadega, näiteks taristu, laevastiku või valdkondlike toetuste kujul;

14. kutsub komisjoni üles edendama tarbijate teadlikkust ja ergutama nõudlust läbipaistvuse ja jälgitavuse järele, tagades üksikasjaliku teabe mereandide päritolu, kvaliteedi ja kestlikkuse kohta; rõhutab vajadust töötada välja turustandardid, mis tagavad ELi imporditavatele mereandidele ja -saadustele võrdsed tingimused, tagades, et need vastavad võrreldavatele keskkonna- ja kestlikkuskriteeriumidele;

15. nõuab tungivalt, et ühise kalanduspoliitika raames kõrvaldataks viivitamata regulatiivsed tõkked, mis takistavad CO_2 heite vähendamist ja laevastiku uuendamist,

pöörates erilist tähelepanu äärepoolseimate piirkondade kalalaevastike vajadustele;

Juhtpositsioon keskkonna- ja teadusvaldkonnas

16. väljendab heameelt ELi juhtrolli üle üleilmses ookeanide majandamises, eelkõige oma rolli kaudu 52 riigist koosneva väljaspool riiklikku jurisdiktsiooni olevate merealade elurikkusega tegeleva kõrgeid sihte seadva koalitsiooni loomisel; nõuab ÜRO mereõiguse konventsiooni alusel sõlmitud väljaspool riiklikku jurisdiktsiooni olevate alade mere elurikkuse kaitset ja kestlikku kasutamist käsitleva kokkuleppe kiiret ratifitseerimist ja rakendamist, et tagada avamere tõhus kaitse ja kestlik majandamine;

17. nõuab, et komisjon ja liikmesriigid edendaksid süvamerekaevandamisele rahvusvahelise moratooriumi kehtestamist, sealhulgas Rahvusvahelise Süvamerepõhja Organisatsiooni kaudu, kuni põhjalikud teadusuuringud on näidanud, et selline tegevus on võimalik elurikkust ja ökosüsteeme kahjustamata; nõuab tungivalt, et kõik riigid kohaldaksid ettevaatuspõhimõtet ja toetaksid seda moratooriumi kui ülemaailmse keskkonnavastutuse küsimust;

18. nõuab tungivalt, et kiiresti määrataks kindlaks Antarktika piirkonna, sealhulgas Weddelli mere ja Antarktika poolsaare merekaitsealad; kutsub komisjoni üles aktiivselt toetama neid merekaitsealasid osana tasakaalustatud reageerimisest teiste ülemaailmsete osalejate kasvavatele ambitsioonidele nendes piirkondades;

19. toetab Euroopa maailmamerepaktis võetud kohustust luua üleeuroopaline maailmamere seire algatus, mis on mereökosüsteemide mõistmise ja majandamise parandamise alus; nõuab ELis tõhustatud koostööd teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas, et suurendada merealast teaduskoostööd ja tugevdada ELi juhtpositsiooni okeanograafia vallas;

Kaubanduspoliitika ja üleilmne ookeanide majandamine

20. rõhutab ELi kohustust hoida juhtpositsiooni rahvusvahelistel foorumitel, edendades mitmepoolsust, tehes koostööd Ameerika Ühendriikidega ning kehtestades mere kestlikkuse ja ausa konkurentsi jaoks ülemaailmsed standardid;

21. väljendab heameelt kalanduse erikomitee otsuse üle, millega kehtestatakse ELi ja Ühendkuningriigi vahel pikaajaline kord, millega antakse täielik vastastikune juurdepääs kalastusvetele kuni 30. juunini 2038; palub komisjonil olla kindlalt vastu mis tahes ühepoolsetele otsustele, mis *de facto* vähendaksid ELi kalurite juurdepääsu Ühendkuningriigi vetele;

22. kutsub ELi üles tõhustama koostööd Norraga kalandust ja ookeane käsitleva kõrgetasemelise ümarlaua raames, et teha otsuseid lahendamata küsimustes ning tagada ELi ja Norra kaluritele õiglased ja võrdsed tingimused;

23. palub komisjonil selgitada selliste mittesäästvate püügitavade reguleerimist, mis võivad käivitada ELi täitemeetmed, sealhulgas kaubanduspiirangud, nagu impordikeelud, et tugevdada ELi reageerimist mittesäästvatele tavadele kogu maailmas;

Eelarve- ja institutsioonilised meetmed

24. juhib tungivalt tähelepanu vajadusele suurendada ookeanidiplomaatia rahastamist, eelkõige selleks, et säilitada kalandussektori strateegiline tähtsus; märgib murega, et

järgmist mitmeaastast finantsraamistikku käsitlevate ettepanekute kohaselt eraldatakse kalandusele ja vesiviljelusele ajavahemikuks 2028–2034 ainult 2 miljardit eurot, mis moodustab selle varasemast rahastamistasemest vaevalt kolmandiku;

25. kutsub komisjoni üles tagama, et kaluritel ja sinise majanduse sidusrühmadel oleks tõhus ja lihtsam juurdepääs rahastamisvahenditele, nagu Euroopa Konkurentsivõime Fond, mis toetab investeeringuid kestlikku sinisesse majandusse, ning ELi naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Globaalne Euroopa“, mis toetab ookeanidiplomaatiat ja ETR-kalapüügi tõkestamise püüdlusi, samuti täiendavatele rahastamisallikatele, nagu õiglase ülemineku fond, kava „REPowerEU“, programm „Euroopa horisont“ ja Euroopa Investeerimispank;

°

° °

26. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile.

SELETUSKIRI

Euroopa meremajandus on tema jõukuse nurgakivi: sinine majandus annab aastas 250 miljardit eurot kogulisandväärtust, toetab 5 miljonit töökohta ja edendab maailmakaubanduse toimimist, kusjuures 90 % rahvusvahelisest kaubandusest ja 80 % ELi väliskaubandusest toimub meritsi ning 99 % mandritevahelisest internetiliiklusest toimub merekaablite kaudu.

Väikesemahuline kalapüük on paljude rannikukogukondade alustala, pakkudes elatusvahendeid, säilitades traditsioone ja tagades toiduga kindlustatuse, kuid põlvkondade vahetumine väheneb ja töötingimused selles sektoris ei ole atraktiivsed. Eelkõige koosneb Vahemerel tegutsev kalalaevastik peamiselt väikesemahulise püügiga tegelevatest laevadest, mis moodustavad ligikaudu 80 % kogu ELi laevastikust selles piirkonnas. Piirkonna laevastikul on mitmeid probleeme, mis mõjutavad sektori atraktiivsust ja sotsiaal-majanduslikku kestlikkust.

Ühine kalanduspoliitika (ÜKP), mis kuulub ELi ainupädevusse, on ELi toiduga kindlustatuse ja keskkonnapoliitika nurgakivi. See põhineb keskkonnaalasel, sotsiaalsel ja majanduslikul kestlikkusel, piirkondlikul koostööl ja teaduspõhistel otsustel.

ELil on maailma suurim majandusvöönd ja ta juba tegeleb oma mereressursside kaitsmisega tulevaste põlvkondade jaoks. ELil on seega tänu oma merepiirkonna suurusele, majanduslikule kaalule ning õiguslikule ja regulatiivsele juhtpositsioonile ainulaadne võimalus võtta üleilmses ookeanide majandamises juhtroll.

Ookeanidiplomaatia ei ole enam vabatahtlik välispoliitika vahend, vaid strateegiline vajadus Euroopa julgeoleku, kaubanduse, keskkonnasäästlikkuse ja majandusliku vastupanuvõime jaoks. Kaubanduspartnerite mõjutamiseks, siduvate kestlikkuskohustuste kehtestamiseks, kalavarudele õiglase juurdepääsu tagamiseks ja merekaitsealade tõhusamaks muutmiseks tuleks kasutada sidusat ELi ookeanidiplomaatia hartat.

Kalandus ja vesiviljelus on toiduga kindlustatuse ja maaelu arengu strateegilised varad. Oluline on esile tõsta kalurite laiemat identiteeti ja rolli merekeskkonna hoidjatena, keskkonnaturismi panustajatena ja rannikukogukondade kohaliku arengu edendajatena. Keskkonnameetmed ei tohi kahjustada sotsiaal-majanduslikku elujõulisust.

Liigset sõltuvust mereandide impordist tuleb leevendada omavarustatuse poliitikaga, kaasates kolmandaid riike järgima samaväärseid keskkonna- ja sotsiaalseid standardeid ning vältima ebaausat konkurentsi. Tugevdada tuleb kalurite ja muude merendusvaldkonna sidusrühmade koostööd sellistes valdkondades nagu mereala ruumiline planeerimine, taastuvenergia kasutuselevõtt, mereandide tarneahela korraldamine, ringmajandus ja mitmekesistamine kestliku sinise majanduse raamistikus.

Kalandussektori sidusrühmade ja ELi institutsioonide vaheline usaldus tuleb taastada suurema läbipaistvuse, hindamise ja poliitika väljatöötamise protsessides osalemise kaudu. Oluline on rahvusvaheline teaduskoostöö ja suuremad investeeringud mereuuringutesse, et lahendada ülemaailmseid probleeme ja toetada tõenditel põhinevat poliitikakujundamist.

Tugev koostöö Ameerika Ühendriikidega on väga oluline näiteks riikliku ookeanide ja atmosfääri uurimisasutuse (NOAA) kaudu, tunnistades Atlandi-üleste partnerluste rolli

ookeanide majandamise ja teaduse edendamisel. USA lahkumine mitmest mitmepoolsest organisatsioonist on kahetsusväärne ja see on nõrgestanud ühistegevust.

Ühine kalanduspoliitika vajab oma eesmärkide saavutamiseks piisavat ja stabiilset rahastamist.